

מטבעות ליוך 38

ינואר 2017 | טבת התשע"ז

"אם מישהו אוהב פרח, שבכל מליוני הכוכבים יש רק אחד כמוהו, די לו להסתכל בכוכבים וכבר הוא מאושר. הפרח שלי נמצא שם באיזה מקום.."
אנטואן דה סנט-אכזופרי

ומי מאיתנו שביקר בנחלים המקיפים את שדה בוקר יודע שאי שם, בין מצוקים צחיחים וגבעות צמאות למים- מסתרת לה פריחה שאין כדוגמתה.
כאן בארץ לא זרועה.

פעילות הביס"ש

עדכונים מהשטח

לוח תצפיות

**חפירות ארכיאולוגיות באתר חורבת חלוקים בהר הנגב | פרופ' הנדריק ברוינס
החתונה הבדואית שלי | גל ליפסקר
הזמנה ליום עיון בנושא חברה והתרבות הבדווים בהנחיית ד"ר אמיר גלילי
חידת השבוע**

פעילות הביס"ש

- נגמרה עונת הנודדים בביס"ש. תקופה עמוסה זו מתחלפת בזמן עמוס אף הוא- "עונת ההשתלמויות". צוות ההדרכה של הביס"ש ייצא להשתלמויות בנאות חובב, שבטה, הר צוריעז ועוד בהנחיית גדולי החוקרים בתחומם. כמו כן נמשיך את עבודת ההתנדבות השנתית בחפירות ארכיאולוגיות בשבטה ובניצנה ביחד עם פרופ' גיא בר עוז וד"ר יותם טפר.
- בחג החנוכה יצאו בהצלחה מרובה שלושה טיולי עומק של חוגי הביס"ש - החנב"ז, החנש"מ וחוג מטיבי הלכת.
- קיבלנו בברכה את המדריכה החדשה ביותר שלנו, אור פולונסקי, שהצטרפה לצוות כמדריכה בוגרת. אור באה אלינו ישירות מטיול של שבעה חודשים ברחבי דרום אמריקה- אם אתם רואים אותה ברחבי המדרשה אהלו לה בהצלחה!

עדכונים מהשטח

מד נשם: 26 מ"מ במצטבר לתקופה, המהווים 28% מהמוצע הרב שנתי לעונה כולה- 93 מ"מ.
דיווחי גבים: גבי נחל שועלים, גבי נחל עפרן, גב עישרון מעט ריק אך צלול.
לוח התצפיות: אנו מחכים לדיווחי תצפיות מכם, תושבי ומטיילי האזור.
שלחו לנו תצפיות ל matbeon.boker@gmail.com

לוח תצפיות

מין	מיקום	כמות	שם הצופה	תאריך
יעלים	מעלה לויץ	19	זיו שרצר	15.12.16
פראים	נחל אליאב	4	זיו שרצר	15.12.16
פראים	המישר	6	צוות הביס"ש לדורותיו	1.12.16
בז מצוי	נחל תמר	1	צוות ביס"ש נוכחי	30.11.16
צבאים	באר מלחן	2	זיו שרצר, יפתח שפר ונגה ריפין	28.12.16
פרא	בקעת עבדה	1	זיו שרצר, יפתח שפר ונגה ריפין	28.12.16

חפירות ארכיאולוגיות באתר חורבת חלוקים בהר הנגב

פרופ' הנדריק ברוינס

ברכס חלוקים, לא רחוק מקיבוץ שדה בוקר, התרחשו חפירות ארכיאולוגיות בחורבת חלוקים, בנובמבר ודצמבר 2016, במסגרת פרויקט בין-לאומי בשיתוף פעולה עם חוקרים מגרמניה, פינלנד וישראל (אוניברסיטת בן-גוריון בנגב ורשות העתיקות). תודותי לכל המדריכים מהביס"ש במדרשת שדה בוקר -יפתח, גל, נוגה, יותם ועדי שעזרו מאוד בחפירות הללו.

האתר חורבת חלוקים הינו כפר מדברי קדום הנמצא לאורך שלושה יובלים היורדים מרכס חלוקים לכיוון נחל הרועה. האתר נחפר באופן חלקי בשנים 1971/72 בראשות רוזולף כהן מטעם אגף העתיקות. המבנה הכי גדול בחורבת חלוקים היא מצודה סגלגלה, גודלה בערך 20 מטר רבוע, בנויה בסגנון האדריכלי הטיפוסי לאזור הר הנגב ואזור סיני הסמוך: חדרים סגורים המקיפים חצר פנימית. רחב האבנים מהן בנויים הקירות בערך 0.75 מ' ויש קירות שנשמרו עד גובה חצי מטר. הקירות בנויים אבני גיר מקומי מסלע ההר (תצורת נצר), והאבנים מסותתות סיתות נס. המצודה ומבנים אחרים בחורבת חלוקים תוארכו לתקופת הברזל על פי המכלול הקיראמי שנמצא בחפירות- שברי חרסים שהרכיבו פעם כדים.

בשנת 1982, אז עבדתי בסקר הארכיאולוגי באגף העתיקות, התחלתי לחפור בחורבת חלוקים בטרסות חקלאיות קדומות. סקרתי ומזדתי את כל טרסות בשלושת הנחלים, בערך 70 סה"כ, והתחלתי לפתח גישה גיאוארכיאולוגית על מנת לחקור את הסטרטיגרפיה בקרקע שדות הטרסות. התברר בעזרת תיארוך פחמן-14 שיש שימוש רציף בטרסה החקלאית הקדומה בנחל המזרחי מבערך 1500 לפני סה"נ עד 970 לפני סה"נ (המעבר שבין תקופת הברונזה התיכונה לתקופת הברונזה המאוחרת ועד סוף תקופת הברזל א'). בנוסף לכך הייתה פעילות האדם באתר, על פי תיארוך פחמן-14, בסוף התקופה הניאוליתית (-5000 4700 לפני סה"נ), תקופת הברזל ב', התקופה הפרסית, התקופה הרומית, והתקופה הערבית הקדומה עד בערך 1000 לסה"נ. זוהי הוכחה שהתקיימה חקלאות באזור הר הנגב אלפי שנים מוקדם יותר משחשבו עד היום!

איור 1 & 2: חפירות בחורבת חלוקים בתוך ערימת סדימנט ליד בור המים הנמצא בנחל המערבי. ערימה זו הינה תוצאה של ניקוי הבור על ידי תושבי האזור לאורך השנים. סחף הצטבר בבור במהלך אירועי גשם זורמות מי נגר. לכן היה צורך בהוצאת הסדימנט על מנת למנוע שהבור יתמלא בסחף ויאבד את היכולת לכלול מים. בערימה זו נמצאו חרסים מתקופות ארכיאולוגיות שונות המעידים על שימוש הבור בימי קדם.

החתונה הבדואית שלי

גל ליפסקר

לפני שני גיליונות סיפרנו לכם על פעילות הקיץ המופלאה שעברו חוגי הנוער שלנו, בה משפחת אבו ג'לידן אירחה את החוג למשך מספר ימים בביתם שנמצא בפזורה הבדואית ברמת ציפורים, שם למדו להכיר את אורח החיים והתרבות הבדואית במשך שלושה ימים. קשר ידידות חזק נמשך גם בימים אלו בין החוגים למשפחה הבדואית- תודות לעזרה הנדיבה של החנב"ז והחנש"מ ולאירוח רחב הלב של עלי פואד וסמיה.

זכורים הימים האלו לטובה במשפחת אבו ג'לידן- והנה סמיה הזמינה את הצוות לחתונה של בנה פואד.

הגענו לחתונה והתרשמנו מאוהל גדול שהקימו מול הבית ומכמות האורחים שהגיעו לחתונה. בהתחלה היינו מעט בשוק תרבות כשהחוגים הפרידו בינינו: אותי ואת עדי, המורה החיילת השנייה שמשרתת איתי, הובילו לאוהל הנשים וזיו רכז ההדרכה של הביס"ש הלך לאוהל הגברים. לא ציינו שהחתונה תהיה מופרדת אך לא הופתענו שכך היה- חתונה דתית של ממש.

הנשים קיבלו אותנו בחום, לא דיברו עברית אך היה ניכר על פניהן ששמחו מאוד שבאנו. הן הופתעו מהשיער הפזור (החשוף) ומקוד הלבוש שלנו. מדהים היה לראות שתרבותנו זרה להן באותה המידה שתרבות הבדואים בנגב יכולה להיות זרה לנו.

כשהגענו ישבה הכלה על כיסא כבוד- מאופרת ולבושה בשמלה לבנה. הנשים המבוגרות הסתובבו עם צלחות ושקיות מלאות בממתקים שחילקו לאורחים ובעיקר להמון הילדות הקטנות שהתרוצצו ברחבי האוהל. צבעים, ריחות ומוסיקה מילאו את החלל, וממש הכריחו אותנו לרקוד! הובכנו מעט בהתחלה אבל לבסוף קבלת הפנים והאווירה הביתית גרמו לנו להרגיש מאוד בנוח. לאורך כל הערב הילדות הקטנות היו ממש בשוק מאתנו, מעצם קיומנו. הן ניסו כל הזמן ליצור אתנו קשר ולהבין מי הן שתי "החיזריות" שנחתו מולן- משימה קשה כאשר אין שפה משותפת לתקשר בה. כאילו מכוכב אחר.

לאחר לא מעט ריקודים ומשחקים עם הבנות הצעירות התיישבנו לאכול. כיאה לאירוח בדואי, ובמיוחד לחתונה, אי אפשר להגזים בתיאור כמות האוכל: על שולחנות נמוכים הניחו עשרות מגשי כסף ועליהם תבשילים ריחניים כדוגמת מקלובה, מדפונה ומחשי. נראה היה שמראה הסעודה שחיכתה לנו הפתיע רק אותנו, הטעם של התבשילים היה משובח לא פחות מהמראה!

במהלך הארוחה עצמה רוב עיסוקי היה לסרב להצעות שידוך חוזרות ונשנות מפי אחת האימהות שרצתה לשדך אותי לבנה. ההקשר התבהר מהר מאוד כאשר לאחר האוכל הבנות הצעירות הפציעו שוב בריקודים ואנו נשארנו ישובות עם הנשים המבוגרות- שכל עיסוקן היה לבחון את המפוזות ולהחליט את מי יאה לשדך לבניהן.

הבנות בגילנו התיישבו אתנו, סיפרו לנו שכולן נשואות ואף זירחו אותנו להתחתן בעצמינו! הכי הפתיעה אותנו צעירה כבת 20 שנמצאת בהריזנה הראשון. נראה היה שהן אף דואגות לנו במקצת שמא איחרנו איה מועד או גיל.

החתונה נגמרה כשהזוג הטרי, פואד ודינה, יצאו לנסיעה הארוכה לאילת לירח הדבש שלהם. לאחר מכן המון האורחים התחיל להתפור, איש איש לביתו- ואנחנו אחרי הרבה חיבוקים ונשיקות נפרדנו וחזרנו מרוצים שבעים ושמיים לביתנו שבמדרשה.

הנכם מוזמנים להשתתף ביום עיון בנושא חברה ותרבות הבדווים שיתקיים ב5.2

הזמנה מצורפת בסוף הגיליון- אל תפספסו!

להרשמה <http://sdeboker.co.il/category/beduin49>

חידת השבוע:

מה שמו של הגב בתמונה והיכן הוא נמצא?

תגובות, הערות, הארות, מידע לפרסום ועוד... יש להעביר ליפתח שפר
050-7109922 matbeon.boker@gmail.com

היחידה למחקרים חברתיים
המכונים לחקר המדבר ע"ש י' בלאושטיין
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

מדרשת שדה-בוקר
בי"ס שדה ע"ש נחמה ויהושע כהן

יום עיון ה- 49 בנושא חברה ותרבות הבדואים

יום א' 5 בפברואר תשע"ז 2017

מנחה יום העיון: ד"ר אָמיר גלילי

9:30	התכנסות וקפה.
10:15	דיברי פתיחה: מר אבי עטר, מנהל ביס"ש שדה בוקר.
10:30	מר שלמאן סדאן: "הכפר הנסתר (ואדי אריכה): מוזיאון חי".
11:00	ד"ר עלי ע'נאים: "התפתחות בית הספר רמת נגב בעשור האחרון".
11:30	ד"ר לטיציה צ'רקווליני: "ממרחב לזמן? שפה וקוגניציה בערבית המדוברת של זקני הנגב הבדואים".
12:00	ד"ר זאב זיוון: "צבי בר אמוץ, חוּנְג'ה ע'זל- מוכתר ראשון בקיבוץ גבולות 1943".
12:30	הפסקת קפה + שתייה קרה + סנדביץ'.
13:00	מר אבנר גורן: "ראשית ביות מקנה ומעבר לרעייה בחצי האי סיני".
13:30	גב' חדרה אל(ל)-צאנע וגב' אמל אל(ל)-נסאסרה: "ביצועי המפעל לאריגה בלקייה".
14:00	ד"ר אריאל מריות: "סוגיות סביבתיות בתכנון ישובי הבדואים".
14:45	סיום יום העיון ופיזור.

הכניסה בתשלום סמלי של 30 ₪ למשתתף/ת, כולל השתתפות ביום העיון
סנדביצים, שתייה קרה וחמה.
ניתן לרכוש ביום העיון ומראש את חוברת המאמרים האחרונה מס' 43.
בעלות של 20 ₪. חוברות משנים קודמות יוצעו למכירה בעלות מופחתת.
ההרצאות בעברית.

להרשמה <http://sdeboker.co.il/category/beduin49>

לפרטים נוספים: ביס"ש שדה בוקר 08-6225153 <http://sdeboker.co.il>